

VLADIMIR ČOPIĆ

Velika je čast, ali i veoma je težak zadatak govoriti i pisati o Vladimiru Čopiću. Zadatak je težak stoga, što nije lako osvjetliti jedan tako bogat ljudski život, prije i iznad svega posvećen revolucionarnoj borbi, život komunista tragično prekinut u punom naponu, onda kada je još mnogo mogao dati i svom pokretu i svom narodu. Velika je čast pisati o Vladimiru Čopiću jer njegov nas životni put revolucionara i komunista i danas nadahnjuje svojim primjerom.

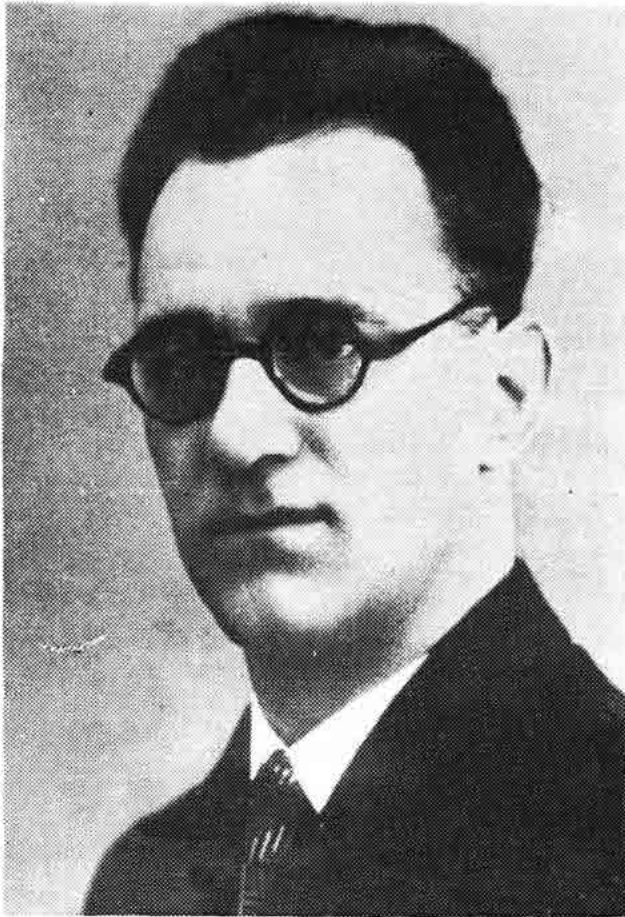
Vladimir Čopić, sudionik oktobarske revolucije jedan je od osnivača Komunističke partije u Jugoslaviji i njenih rukovodilaca, funkcioner u Komunističkoj internacionali, omiljeni komandant interbrigade u Španiji, novinar i prevodilac marksističkih djela, i student i jedan od predavača Međunarodne lenjinske škole, komunistički poslanik, govornik i neumorni agitator.

Činjenica da je rođen u brojnoj i siromašnoj obitelji malog senjskog obrtnika, već je na samom početku predodređivala njegov životni put. Takav je socijalni položaj bitno sužavao životne perspektive ali i poticao da se vlastitim snagama izbore bolje mogućnosti. Da bi se mogao školovati Čopić je morao raditi ali si je i kao sposoban učenik osigurao državnu stipendiju.

Još u gimnazijskim klupama pripadao je »Mladoj Hrvatskoj« a političku aktivnost nastavio je i na studiju prava u Zagrebu. Među markantnije aktivnosti mladog Čopića u to vrijeme svakako spada sudjelovanje u organizaciji generalnog štrajka srednjoškolaca 1912. godine a nakon atentata na Čuvaja prvi puta je upoznao zatvor.

Odlaskom na frontu 1915. godine započeo je proces koji će mladog nacionalnog revolucionara usmjeriti u pravcu komunizma, postepeno ga oblikovati u marksistu i socijalnog revolucionara. Ne želeći se boriti za interese dvojne monarhije, austrougarski zastavnik Vladimir Čopić predaje se zajedno s cijelom svojom jedinicom u rusko zarobljeništvo. Tako će upoznati zarobljeničke logore i razočarati se u dobrovoljačkom korpusu u kojem nije htio priseći srpskom kralju smatrajući, ako se već uopće mora zakleti nekom kralju da bi sudjelovao u borbi za oslobođenje i ujedinjenje jugoslavenskih naroda, neka to bude — jugoslavenski kralj. Ponovno se našao u zarobljeničkom logoru, a februarska i, naročito, oktobarska revolucija, otvorile su mu nove perspektive. Postaje članom, a kasnije i jednim od rukovodilaca Jugoslavenske komunističke grupe. Bio je jedan od osnivača i rukovodilaca Komunističke partije (boljševika) Srba, Hrvata i Slovenaca koju su jugoslavenski

Sl. 40 — Slika Vladimira Čopića iz 1931.

komunisti u Sovjetskoj Rusiji osnovali s ciljem da postane jezgro buduće Komunističke partije u domovini. Krajem 1918. Čopić kreće među prvim aktivistima te partije na rad u domovinu.

Prve ilegalne grupe — ćelije, »jačejke« koje su osnovali komunisti — povratnici iz Sovjetske Rusije bile su izgrađene po uzoru na organizaciju RKP (b). Čopić je jedan od prvih i najaktivnijih u tom poslu. Kasnije se uključio i u rad revolucionarnog saveza Pelagićevaca. No nije se ograničio samo na ilegalni rad, već je svojim revolucionarnim iskustvom pomagao one snage koje su, zbog svoje lijeve orijentacije, napuštale socijaldemokratske pozicije i organizirano radile na stvaranju legalne Komunističke partije. Tako je i na beogradskom Kongresu ujedinjenja i na Vukovarskom kongresu bio biran za člana Centralnog partijskog vijeća i za tehničkog sekretara partije. U međuvremenu dva puta je bio u zatvoru, prvi puta odmah po dolasku u zemlju kratko, a drugi puta bio je optužen u poznatom »procesu Diamantstein«, kada su državne vlasti pokušale dokazati veze naših komunista sa Sovjetskom Mađarskom i Sovjetskom Rusijom.

Sl. 41 — Članovi rukovodstva KPJ i komunistički poslanici na robiji u Požarevcu, 1920. Vladimir Čopić stoji drugi slijeva.

Vladimir Čopić bio je i komunistički poslanik u Ustavotvornoj skupštini Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca izabran na listi KPJ u modruško-riječkoj županiji. Prelaskom KPJ u ilegalnost poslije Obznane, u prosincu 1920, Čopić je uspostavljao veze centralnog rukovodstva s mjesnim organizacijama koristeći se položajem sekretara komunističkog poslaničkog kluba. Poslije neuspjelog atentata na regenta Aleksandra i Alijagićevog atentata na ministra Draškovića, 1921. komunistički su poslanici bili suspendirani, dok su poslanici članovi Centralnog izvršnog odbora KPJ bili optuženi kao inicijatori i organizatori ovih atentata, što se nije moglo dokazati, pa su na robiju dospjeli osuđeni za propagandu komunističkih ideja. Kaznu su izdržavali u Požarevcu, odakle je Čopić svome advokatu, na prijedlog da podnesu zahtjev za uvjetni otpust, pisao: »Mi smo osuđeni kao propagatori komunističkih ideja i komunističkog programa, za koji je sud konstatovao 'da je u potpunosti svojoj revolucionarnog karaktera'. Tako glasi motivacija u presudi. I kad je reč o uzrocima, zbog kojih smo dospjeli na ovo mesto, onda mi sami otvoreno izjavljujemo: za one koji su nas ovamo uputili, zbog uzroka zbog kojih su nas uputili, mi sami smatramo sebe za nepopravljive. Prema tome ne ćemo moliti uslovni otpust, jer mislimo da tu milost ne zaslužujemo, niti ćemo je ikada zaslužiti. Sa ponosom istrajat ćemo do kraja.«

Po povratku s robije Čopić je bio oblasni sekretar Nezavisne radničke partije Jugoslavije (NRPJ) za Hrvatsku i Slavoniju i stvarni, a jedno vrijeme i nominalni urednik zagrebačke *Borbe*. Na trećoj zemaljskoj konferenciji 1924. godine bio je izabran za člana Izvršnog odbora KPJ a sudjelovao je i u radu petog kongresa Komunističke internacionale kao delegat KPJ. Kao obla-

sni sekretar NRPJ, zabranjene sredinom 1924. godine bio je u prosincu uhapšen, dok mu je proces održan slijedeće godine. No nije otišao na robiju da izdržava kaznu zbog delikata kažnjivih po Zakonu o zaštiti države, već je uz pomoć Partije, iz zatvorske bolnice pobjegao i bio prebačen u inozemstvo. Tome je započeo život revolucionara-emigranta. Po odluci Centralnog komiteta Čopić je otišao u SSSR i nakon kratkog rada u Egzekutivi Kominterne postao slušalac 1926. godine osnovane Međunarodne lenjinske škole (MLS). Završivši MLS radio je kao instruktor Kominterne u KP Čehoslovačke.

Od 1932. do 1937. kada je otišao u Španiju Čopić je bio član privremenog rukovodstva KPJ 1932. godine, a 1934. postao predstavnik KPJ pri Kominterni. Dok je na četvrtoj zemaljskoj konferenciji KPJ bio izabran za člana CK KPJ, 1935. godine bio je s Josipom Brzom kooptiran u Politbiro. Kao delegat KPJ sudjelovao je i u radu sedmog kongresa Kominterne. 1936. godine bio je ilegalno u Jugoslaviji što mu je pridonijelo posebno zadovoljstvo. Govorio je kako vrijedi ići i u veći rizik od hapšenja da bi se osjetilo zadovoljstvo ponovnog dodira sa zemljom i mnogim starim partijskim drugovima. Živeći u Beču, Moskvi, Pragu kao funkcioner KPJ i Kominterne ni Čopić nije bio oslobođen sukoba i trvenja u rukovodstvu Partije koje je, izolirano od svoje partijske baze u zemlji sve više ovisilo o kadrovskim kombinacijama Kominterne koje su u mnogo slučajeva bile čisti promašaji. Te je kombinacije osjetio i Čopić, kada je 1936. dolaskom Milana Gorkića za generalnog sekretara KPJ bio isključen iz rukovodstva.

Odlaskom u Španiju odmah početkom 1937. Čopić je vratio samopouzdanje, postavši najprije komesar a zatim komandant internacionalne brigade »Lincoln«. Bio je veoma sposoban i omiljeni komandant. Solidarnost s borbom španskog naroda u obrani republike logična je posljedica antifašističke orijentacije našeg komunističkog pokreta, kojoj je svoj doprinos dao i Vladimir Čopić. Već u prvim godinama pojave i uspona evropskog fašizma Čopić je na zborovima zagrebačkih radnika tumačio klasnu prirodu fašizma, upozoravao na njegovu kontrarevolucionarnu suštinu.

U rujnu 1938. Čopić se vratio u Moskvu kao proslavljeni interbrigadist ali je uskoro bio uhapšen u okviru staljinskih čistki. Ima nešto sudbinsko u činjenici da je partijski rad Vladimira Čopića bio prekinut na istom onom poslu koji je radio i na početku svog revolucionarnog puta. Čekajući da Kominternu odluči o njihovom daljem radu Josip Broz i Vladimir Čopić prevodili su »Historiju SKP (b)«. U vrijeme oktobarske revolucije Čopić je prevodio propagandnu i teorijsku literaturu za potrebe Jugoslavena komunista u Sovjetskoj Rusiji, a kasnije za potrebe komunističkog pokreta u zemlji. Naši su komunisti Lenjinovo djelo »Imperijalizam kao najviši stadij kapitalizma« upoznali u Čopićevu prijevodu već 1920. godine. Čopić je bio novinar, suradnik i urednik partijskih listova — *Svjetske revolucije* u Sovjetskoj Rusiji, *Borbe* u Zagrebu, *Proletera* i *Klasne borbe* u emigraciji i *Dimitrovaca* u Španiji.

Jednog su jutra Čopića »vzjali« — što je bila uobičajena rečenica kada se htjelo reći da je netko postao nova žrtva u čistkama — a Josip Broz je sam nastavio i čekanje i prijevod. Već slijedeće, 1939. godine Vladimir Čopić je »umro u zatvoru«, o čemu je mnogo godina kasnije dobio obavijest sovjetskog Crvenog križa njegov sin Zoran.

Čopić je bio rehabilitiran od besmislenih optužbi zbog kojih je izgubio život ali naš je komunistički pokret njegovom smrću izgubio jednog od svo-

Sl. 42 — Vladimir Čopić sa suprugom Sonjom i sinom Zoranom u Moskvi 1931.

jih najboljih ljudi koji mu je i te kako bio potreban. Vladimir Čopić, sudionik oktobarske revolucije i španski borac nije imao sreće da doživi radost borbe u svojoj zemlji za one ideale kojima je posvetio život.

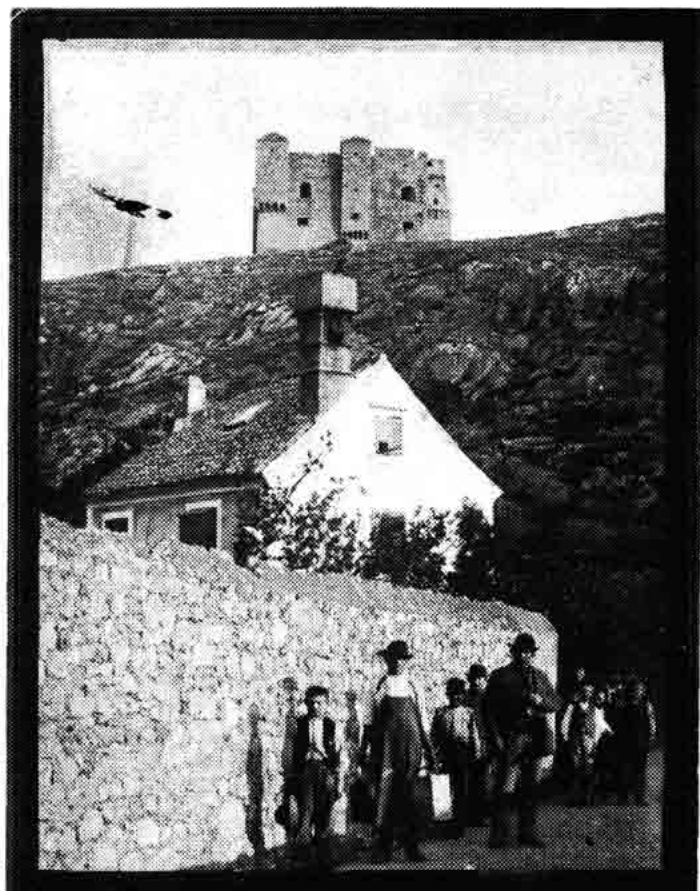
IZVORI I LITERATURA

Kao sažeti podsjetnik na Čopićev život ovaj tekst je napisan bez znanstvenog aparata, ali na osnovi šireg uvida u literaturu i građu i vlastitih istraživanja komunističkog pokreta između dva rata.

Za literaturu i objavljenu građu usp. V. Oštrić, Vladimir Čopić u jugoslavenskoj historiografiji, Život i djelo Vladimira Čopića. Materijali sa znanstvenog skupa održanog 1. i 2. listopada 1976. u Senju, Rijeka 1978, 309—351 (izbor podataka i neke dopune sadrži i saopćenje istog autora »Prilog istraživanju povijesne književnosti o Vladimiru Čopiću« u ovom svesku »Senjskog zbornika«), ostale radove u zborniku »Život i djelo...« i diskusiju (za sadržaj tog zbornika i pravi redoslijed diskusije v. spomenuto saopćenje »Prilog istraživanju...«, točka 5).

Citat iz Čopićeva pisma advokatu dio je pisma V. Čopića S. Grebencu u Beogradu, iz kaznionice u Požarevcu, 16. oktobra 1922. Pismo je više puta objavljeno (usp. zbornik »Život i djelo...«, 324).

Za dosad nezapaženu Čopićevu antifašističku djelatnost već »u prvim godinama pojave i uspona evropskog fašizma« usp. S. Koprivica Oštrić, Vladimir Čopić kao oblasni sekretar NRPJ i urednik »Borbe«, zbornik »Život i djelo...«, 189—190, 195, a za širi kontekst v. S. Koprivica-Oštrić, Prva reagiranja komunističkog pokreta u Jugoslaviji na pojavu fašizma, Fašizam i neofašizam. Zbornik izlaganja na međunarodnom znanstvenom simpoziju, Zagreb 1976, 238—243.

Sl. 43 — Predio »Travica« u pozadini goleti brda i tvrđava Nehaj, oko 1910.